

ویژه کارکنان شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی شهر و روستا

ضوابط و مقررات شهرسازی مرتبط با مبحث مدیریت بحران

مراکز جستجو و نجات

عملیات جستجو و نجات در رویدادهای بزرگ معمولاً توسط جمعیت هلال احمر و سازمان آتش‌نشانی، نیروهای مسلح و ... انجام می‌شود. توزیع مناسب پایگاه‌های این نهادها در سطح شهر نقش مهمی در کاهش زمان فعال سازی آنها بعد از زلزله خواهد داشت. در این راستا می‌توان موارد ذیل را مورد توجه قرار داد:

➤ ایستگاه‌های آتش‌نشانی و خدمات ایمنی

نیروهای آتش‌نشانی آموزش‌های لازم را برای انجام عملیات امداد و نجات دیده‌اند و می‌توانند در مواقع اضطراری به سایر نیروهای امدادی کمک کنند. به علاوه خطر آتش سوزی در زمان زلزله به سبب عوامل مختلفی نظیر نشت گاز، اختلال سیستم‌های برقی یا آسیب دیدگی مراکز نگهداری مواد آتش‌زا وجود دارد.

معیارهای لازم برای انتخاب محل ایستگاه‌های آتش‌نشانی عبارتند از:

- توزیع ایستگاه‌های آتش‌نشانی در سطح شهر باید متناسب با میزان آسیب پذیری، تراکم جمعیت، زمان و فاصله دسترسی، پراکندگی مراکز مهم و تاسیسات خطرناک و ... باشد. این ایستگاه‌ها باید در مجاورت راه‌های اضطراری باشند.
- حداکثر فاصله مجاز ایستگاه‌های آتش‌نشانی تا دورترین نقطه سرویس‌دهی بین ۲ تا ۵ کیلومتر است که بر حسب شرایط محلی کاهش می‌یابد.

- در مراکز صنعتی و خطرناک باید تمهیدات خاصی نظیر ایجاد ایستگاه‌های مستقل آتش‌نشانی اندیشیده شود.

به علاوه شیرهای آتش‌نشانی باید در سطح شهر توزیع مناسبی داشته باشند و جریان آب آنها بعد از زلزله برقرار باشد. همچنین تامین آب اضطراری (منابع آب، چاه و ...) برای ایستگاه‌های آتش‌نشانی ضروری است تا در صورت قطع آب در زمان زلزله مشکلی از این نظر ایجاد نشود. ضمناً محل سکونت نیروهای آتش‌نشانی باید به فاصله پیاپی ۱۰ تا ۱۵ دقیقه از ایستگاه محل خدمت ایشان باشد.

➤ پایگاه‌های هلال احمر

عملیات جستجو و نجات یکی از مهمترین ارکان واکنش اضطراری است که لازم است در زمان کوتاهی بعد از زلزله آغاز و با سرعتی مناسب دنبال شود تا بتوان افراد زنده بیشتری را از زیر آوار نجات داد. این عملیات معمولاً زمان بر، خسته کننده و خطرناک بوده و باید در شرایط کاری سخت در میان واریزه‌ها، بلوک‌های سقوط کرده، ساختمان‌های تخریب شده، خاکریزهای ریزش کرده، گل و لای، تونل و ... انجام شود. لذا لازم است امکانات لازم برای انجام این امور در مراکز مشخصی تعبیه گردد تا امکان استفاده از آنها بلافاصله بعد از وقوع بحران میسر باشد. بنابراین باید پایگاه‌های درون شهری و برون شهری برای این منظور به تعداد لازم مکانیابی و احداث شوند.

متولی اصلی عملیات امداد و نجات در ایران، جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران است ولی مراکزی نظیر سازمان آتش نشانی یا نیروهای نظامی و انتظامی نیز همکاری مهمی در این عملیات خواهند داشت. معیارهای لازم برای انتخاب محل ایستگاه-های نجات عمدتاً با معیارهای انتخاب محل ایستگاه‌های آتش نشانی مشابه هستند.

مواردی که لازم است در ساخت و تجهیز ایستگاه‌های امداد و نجات مورد توجه قرار گیرد عبارتند از:

- در ایستگاه‌ها انبارهای مناسبی برای ذخیره اقلام ضروری و اولیه لازم در زمان بحران (نظیر چادر، پتو، مواد غذایی و ...) در نظر گرفته شود.
- محل‌هایی جهت نگهداری سگ‌های تجسس در نظر گرفته شود.
- وسایل مورد نیاز جهت عملیات جستجو و نجات نظیر وسایل زنده‌یاب، آمبولانس، جک‌های هیدرولیکی، دستگاه برش، باب کت، مولد برق، برانکار، وسایل اولیه پزشکی، و ... تهیه و ذخیره سازی گردد.
- تجهیز مراکز متناسب با نوع خطر در مناطق مختلف (مسکونی، صنعتی، کوهستانی و ...) انجام شود.

➤ مراکز امداد و فوریت‌های پزشکی و امور بهداشتی

هدف از عملیات امداد و فوریت‌های پزشکی و امور بهداشتی، کاهش مرگ و میر و سایر عوارض ناشی از مصدومیت‌ها و جلوگیری از گسترش بیماری‌های واگیردار در شرایط بحرانی می‌باشد. در این راستا اقدامات زیر ضروری می‌باشد.

- تعیین اولویت در نجات جان انسان‌ها در حین عملیات مراقبت پزشکی.
 - بسیج کامل منابع و امکانات و بهره‌گیری از آنها بدون توجه به مالکیت و منبع آنها.
 - اقدامات واکنش اضطراری سازمان یافته از طریق ایجاد سیستم درمانی سه سطحی (ابتدا در سطح محله، سپس انتقال به بیمارستان‌های عمومی و سپس انتقال به بیمارستان‌های تخصصی و ملی).
 - ارائه خدمات درمانی و بهداشتی برای رفع نیازهای متغیر بازماندگان از وضعیت بحران و تنش در چند روز اول به مراقبت از بیمارهای حاد داخلی و سپس بیماری‌های مزمن در روزهای بعد.
 - شروع اقدامات بهداشت محیط و پیشگیری از شیوع بیماری‌ها بلافاصله پس از طی دوره بحرانی.
- به منظور انجام این اقدامات لازم است پیش از وقوع زلزله علاوه بر برنامه‌ریزی ارائه خدمات پزشکی اضطراری، امکانات و زیرساخت‌های لازم نیز در سطح شهر تامین شود. بخشی از موضوعات به عهده متولیان توسعه شهر و برخی به عهده نهادهای ذیربط در امر امداد و خدمات درمانی و بهداشتی می‌باشد.

